

ROLUL ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN ASIGURAREA CREȘTERII ECONOMICE

Mugur Isărescu, guvernatorul BNR

Doamnelor și domnilor,

Distinsă audiență,

Salut inițiativa organizării acestei dezbateri despre importanța și rolul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) în economie, temă a cărei oportunitate și actualitate sunt evidente.

Doresc să îi mulțumesc domnului Mihai Tănăsescu, reprezentantul României la FMI, dar și celorlalți participanți din cadrul celor două sesiuni ale manifestării de astăzi pentru implicarea activă în desfășurarea acestui eveniment.

A devenit deja o obișnuință să vorbim despre IMM ca despre un **motor al creșterii economice**.

De ce? Pentru că în orice țară din Uniunea Europeană IMM generează cea mai mare parte a cifrei de afaceri și oferă locuri de muncă pentru majoritatea populației ocupate.

Nici România nu face excepție de la această regulă: în anul 2009, cifra de afaceri a IMM reprezenta **peste 60 la sută din cifra de afaceri a tuturor firmelor** (în domeniul hotelurilor și restaurantelor însă, de exemplu, ponderea IMM se apropia de 85 la sută), iar **circa două treimi din personalul întreprinderilor din țara noastră își desfășura activitatea în cadrul IMM**.

Dincolo de argumentul de ordin cantitativ, **IMM au aceasta etichetă de motor al creșterii economice mai ales pentru că se caracterizează de regulă prin dinamism, flexibilitate și forță inovativă**, fiind capabile să se adapteze din mers la modificările care intervin în economie, să sesizeze rapid tendințele pieței, dar și să deschidă chiar ele drumuri noi către progres economic și tehnologic, să fie promotori ai schimbării. **Aceasta este, în fond, și esența spiritului antreprenorial.**

Și, nu în ultimul rând, pentru că **unele dintre IMM performante de astăzi se vor transforma în companiile de succes ale viitorului** – așa cum s-a întâmplat, de exemplu cu Apple și alte firme din Silicon Valley sau cu Mobexpert și Dedeman, două companii românești de succes care în prezent asigură mii de locuri de muncă, dar care au pornit la drum în prima jumătate a anilor '90 ca IMM cu doar câțiva angajați.

În aceste condiții, este **important și absolut motivat ca autoritățile publice să fie preocupate de dezvoltarea IMM.**

Vorbind despre autorități, este firesc să încep cu instituția pe care o conduc.

Ce poate face Banca Națională pentru IMM? Înainte de orice altceva, banca centrală acționează pentru asigurarea unui cadru macroeconomic stabil și favorabil bunei funcționări a mediului de afaceri. (Antreprenorii au nevoie de acest lucru. Stabilitatea macroeconomică este ca sănătatea: îți dai seama de importanța ei doar atunci când o pierzi.) **Reducerea nivelului și a volatilității ratei inflației este esențială în acest sens, iar obiectivul fundamental al BNR este asigurarea stabilității prețurilor.**

Conștientă de rolul important al IMM în economie, BNR urmărește cu mult interes dezvoltarea acestora, chiar dacă responsabilitățile sale vizează stabilitatea macroeconomică și financiară și nu sprijinirea unui anumit sector al economiei reale. O expresie a acestui interes pentru IMM este și faptul că am dorit să sprijinim evenimentul de astăzi, atât logistic, cât și prin participare.

În ceea ce privește **alte autorități ale statului**, acestea pot oferi mai mult sprijin activității IMM, de exemplu prin: **reducerea numărului de raportări, a birocrăției care înăbușă adesea inițiative care ar putea fi benefice pentru întreaga economie; renunțarea la controale administrative excesive; ameliorarea climatului de afaceri, pentru ca IMM să opereze într-un mediu nu doar predictibil, dar și stimulat.**

Dacă se va acționa în acest sens cu mai multă fermitate decât până în acum, IMM vor crea mai multe locuri de muncă și mai multă valoare adăugată. **Chiar dacă vor fi tot „mici și mijlocii”, vor fi tot mai importante pentru evoluția economiei naționale și pentru bunăstarea populației. Am vorbit mai devreme despre forța inovativă a IMM – aceasta nu se limitează la realizarea unor inovații în fabricarea unui produs, ci se poate manifesta în moduri extrem de variate. Astfel, o companie de mici dimensiuni, dar cu un grad ridicat de flexibilitate poate exploata în mai mare măsură particularitățile culturale ale societății românești.** Să luăm exemplul unei clădiri vechi, care poate restaurată și introdusă în circuitul cultural și turistic. Astfel de inițiative merită încurajate. Fără productivitate, inovație, spirit antreprenorial, nu avem cum să trăim mai bine.

Dincolo de ce tot ce ar putea face autoritățile în încurajarea IMM, trebuie spus că **decisiv rămâne efortul antreprenorial de a ține pasul cu evoluția propriilor afaceri.** Dacă inițiativa și curajul sunt ingrediente indispensabile în faza de demarare a unei afaceri, pe măsura dezvoltării acesteia devin mai importante competențele manageriale și expertiza tehnică. În aceste condiții, **întreprinzătorul român trebuie să devină mult mai conectat la mediul economic și să dezvolte abilități care să-i permită o mai bună evaluare a oportunităților și riscurilor.** Referindu-se la economiile stabilizate, Keynes spunea că antreprenorul este o ființă

sensibilă (la ce se întâmplă în economie) și fricoasă (a se înțelege prudentă, calculată), care suflă și în iaurt.

Fără îndoială că IMM prezintă o serie de **vulnerabilități**, multe fiind inerente statutului lor. Dintre aceste vulnerabilități, aș aminti câteva:

- dependența, adesea într-o măsură covârșitoare, de o singură persoană: întreprinzătorul;
- resursele limitate de care dispun;
- de regulă, nivel tehnic mai scăzut decât cel al întreprinderilor mari.

În anumite circumstanțe, aceste vulnerabilități pot fi fatale IMM, dacă nu sunt conștientizate la timp și dacă nu sunt identificate modalități de limitare a riscurilor la care aceste firme sunt expuse. **Howard Stevenson**, directorul Centrului de Activități Antreprenoriale de la Harvard a formulat memorabil un adevăr incontestabil: **“Un avantaj al întreprinderilor mari este că fac greșeli mari, dar supraviețuiesc. În cazul IMM, atunci când acestea comit greșeli mari, cel mai adesea dau faliment”** - o realitate, de care bancherii țin cont cu scrupulozitate.

Această realitate este cu atât mai evidentă într-un context de criză economică și poate fi întâlnită în economii aflate în stadii de dezvoltare diferite. Astfel, **Mervyn King, guvernatorul Băncii Angliei, sublinia într-un discurs din vara anului 2010, că IMM reclamă cea mai mare atenție din partea autorităților, dat fiind că au fost cel mai sever afectate de restrângerea cererii și de dificultățile de a obține credite bancare, acest din urmă aspect fiind cu atât mai relevant cu cât accesul IMM la alte forme de finanțare este limitat.**

Este evident că **IMM au fost cele mai afectate de diminuarea accesului la finanțare** în condițiile crizei economice, fiind percepute de băncile din România ca prezentând un risc de credit superior companiilor de mai mari dimensiuni. Nu se poate spune însă că băncile ar fi doar prizonierul unei percepții neîntemeiate, întrucât aceasta are și acoperire în realitate. Trebuie înțeles faptul că afacerea nu înseamnă binefacere, iar eșecul în afaceri la nivel de IMM este o regulă, nu o excepție.

Relevant în acest sens este faptul că, la nivelul lunii iunie 2009, **indicatorii de sănătate financiară a IMM erau inferiori celor ai corporațiilor:**

- **gradul de acoperire** cu IND (volumul încasărilor nete înainte de acoperirea cheltuielilor cu dobânzile) a costurilor cu dobânzile era semnificativ mai mic (77 la sută față de 173 la sută);
- **efectul de pârgie** (raportul dintre datorii și capitaluri proprii) este mult mai pronunțat (3,1 față de 1,4);
- **fluxul nou de numerar înregistrează un deficit dublu față de cel al corporațiilor** (6 miliarde lei față de 3 miliarde lei, cifre anualizate pentru 2009).

În aceste condiții, și **problemele pe care le au băncile cu recuperarea creditelor acordate sunt mai acute în cazul IMM decât în cel al firmelor mari**. Astfel, în luna iunie 2010, **rata creditelor neperformante generate de IMM a depășit 10 la sută** (față de mai puțin de 1 la sută în urmă cu doar 3 ani), în timp ce pentru **corporații același indicator se situa la 2,5 la sută**.

Un alt șoc pe care sectorul IMM l-a resimțit din plin în contextul crizei economice a fost cel al **creșterii substanțiale a duratei de încasare a creanțelor**. Astfel, în primul semestru al anului 2009, aceasta s-a majorat cu 30 la sută în cazul IMM, în timp ce la corporații creșterea a fost de doar 15 la sută.

Merită însă menționat că, în ceea ce privește accesul la finanțare al IMM, există și evoluții favorabile. Astfel, **Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii (FNGCIMM) a acordat în 2010 garanții de 490 milioane euro, cu 26 la sută mai mari decât în anul 2009**. Garanțiile oferite de FNGCIMM au fost destinate pentru credite bancare care s-au ridicat la 950-980 milioane euro. La fel de adevărat este însă și că doar puțin peste 20 la sută din totalul acestor credite au fost destinate investițiilor.

Dincolo de aceste probleme extrem de concrete și de spinoase, **este foarte important ca băncile să-și actualizeze strategiile și planurile de afaceri și să acorde mai multă importanță IMM**.

Creditarea populației nu mai poate avansa în ritmuri foarte rapide, dar finanțarea IMM este un domeniu care are potențial mare de creștere. Prin urmare, băncile trebuie să conștientizeze acest potențial de creștere și să înțeleagă că susținând sectorul IMM, asigură tocmai dezvoltarea viitoare a propriilor afaceri.

Totodată, este vital ca băncile să lucreze cu IMM într-un cadru de parteneriat adevărat, nu doar declarativ. Cu alte cuvinte, se impune ca băncile să își pregătească/reformeze specialiștii astfel încât aceștia să înțeleagă un plan de afaceri, să interpreteze corect un bilanț și chiar să poată oferi consultanță, mai ales pentru accesul la fonduri europene, a căror importanță o amintesc ori de câte ori am ocazia.

Dacă vor cu adevărat să sprijine IMM-urile, băncile ar trebui să le ajute pe acestea cel puțin în următoarele direcții:

- **dezvoltarea capacității antreprenoriale**, dat fiind că la accesul limitat la sursele de finanțare, inclusiv la fondurile europene, a contribuit substanțial lipsa de pregătire și experiență în domeniul managementului afacerilor;
- **înțelegerea principiilor de funcționare a băncilor comerciale**, inclusiv a faptului că rolul băncilor este acela de a promova afaceri și nu binefaceri;
- **accesul la informație** – dacă marile companii sunt localizate în orașele mari, unde băncile sunt bine reprezentate, IMM sunt mult mai dispersate în teritoriu, ceea ce restrânge posibilitatea de informare asupra ofertelor de finanțare.

Dacă atitudinea băncilor se va schimba pe aceste coordonate, nu ar mai da ocazia unor critici virulente privind tratamentul aplicat clienților. În ceea ce mă privește, aș fi foarte bucuros să nu ajung în situația guvernatorului Băncii Angliei, care, într-un discurs în fața membrilor Parlamentului în iulie 2010, a catalogat atitudinea băncilor față de companiile mici și mijlocii ca fiind „sfâșietoare”, precizând, în același timp, că este mai greu să clădești o afacere adevărată, decât să faci tranzacții dintr-un birou din Londra.

În încheiere, aș dori să subliniez că IMM nu trebuie doar să reziste recesiunii, ci să se dezvolte – uneori chiar să se reinventeze – într-un mod care să plaseze economia românească pe traiectoria unei relansări durabile.

Cu alte cuvinte, România are nevoie de IMM nu ca supraviețuitori ai crizei, ci ca promotori ai inovației, productivității muncii, care reprezintă catalizatori ai creșterii economice.

Va mulțumesc pentru atenție.

9 februarie 2011